

Ks. MIECZYŚLAW MIKOŁAJCZAK

Proroctwo o Szebnie i Eliakimie (Iz 22,15-25)

1. WPROWADZENIE

Iz 22,15-25 wypowiada potępienie *Szebny*, ministra *Ezechiasza*, króla Judy (ww.15-18) *Szebna* zostanie usunięty i zastąpiony przez *Eliakima* (ww.19-23), później dodaje, że *Eliakim* i jego krewni, którzy korzystają z jego pozycji i wpływów, by zapewnić sobie pracę i powiększyć bogactwo, zostaną obaleni (ww. 24-25). Niniejszy esej zajmuje się zasadniczymi kwestiami historycznymi wynikającymi z Iz 22,15-25 i kwestią, jak dane historyczne w tej perykopie mają się do danych historycznych z Iz 36-37= 2 Krl 18-19 odnoszących się do tego samego tekstu oraz do informacji pozabiblijnych. Praca omawia: tożsamość napominanego i ganionego w ww. 15-19 ministra; znaczenie przepowiedni w ww.17-19, że sprawujący urząd ministra będzie uprowadzony za wygnanie i usunięty z urzędu; spełnienie przepowiedni, tj. czasu, kiedy *Eliakim* miał zastąpić i zastąpił zarządcę pałacu; znaczenie przepowiedni w ww.24-25, że *Eliakim* i jego krewni złamią się i upadną oraz spełnienie przepowiedni.

2. KWESTIE DOTYCZĄCE SZEBNY

Istnieją uzasadnione podstawy, by uznać, że wyrocznia zachowana w Iz 22,15-25 odnosi się do *Szebny*, który od początku był sługą *Ezechiasza*. Werset 15c występuje w obecnej formie w *IQisa*^a i w wszystkich wersjach starożytnych. Nie ma powodu, dla którego późniejszy redaktor miałby ten werset wstawić¹ Iz 22,15-25 wydaje się przeczyć Iz 36,3;37,2, bowiem określa *Szebnę* mianem *ministra* i *zarządcy pałacu*, natomiast teksty późniejsze stwierdzają, że *Szebna*

---

¹ Sugestia R. E. CLEMENTSA. Isaiah 1-39 (NCBC Grand Rapids 1980 s. 188), że ktoś wstawił to zdanie do Iz 22,15 z Iz 36,3 i 37,2, by połączyć 22,15-25 z wybitnymi jednostkami dworu *Ezechiasza* w czasach kryzysu spowodowanego przez *Sennacheryba* nie jest przekonująca.

był *sekretarzem* lub *pisarzem* zamiennie i traktowane jako synonimiczne² ‘El i ‘al w ST są często używane. Zwrot ‘el, po którym następuje zwrot *do Szebny*, zaczynający się od ‘al, stojący wobec niego w opozycji, jest odzwierciedleniem dobrego stylu w języku hebrajskim. Powszechne jest, że Jahwe wymienia z imienia człowieka, do którego ma zwrócić się posłany przez niego prorok w celu przekazania mu Jego słów (2 Sm 7,5; 1 Krl 12,23; 21,18-19; Iz 7,3-4; 38,5). Autorzy ST często stosują dwa (lub więcej) określenia do tej samej jednostki w tym samym kontekście ST (2 Sm 3,38; 5,2; Ezd 7,11-12), tak więc nazwanie *Szebny* synonimicznymi, urzędowymi terminami *ministra* i *zarządcy pałacu* jest typem konstrukcji składniowej, której można się w takim miejscu spodziewać.

Szebna z Iz 22,15-25 to ta sama osoba, co w Iz 36,3.11.22; 27,2=2 Krl 18,18.26.37; 19,2³ Imię *Szebna* w Iz 22,15 jest w języku hebrajskim niezwykle, ponieważ kończy się głosek *aleph*, ale jego pisownia jest taka sama we wszystkich cytowanych wyżej tekstach poza 2 Krl 18,18.26⁴ Mało prawdopodobne jest, by za panowania *Ezechiasza* istniało dwóch królewskich urzędników o imieniu *Szebna*⁵ Mimo że w odpowiednich tekstach podanych wyżej wymienione zostały imiona ojca *Eliakima* i *Joacha*, nie wspomniano imienia ojca *Szebny*⁶ Możemy wnioskować na podstawie dowodów wskazujących na prawdopodobieństwo, że *Szebna* u *Izajasza*, a więc w Iz 22,15-23 jest tą samą osobą, co *Szebna* w Iz 36-37=2 Krl 18-19.

Najwyraźniej *Szebna* był Judejczykiem⁷ Jest wysoce nieprawdopodobne, by rząd judejski zaaprobował obcokrajowca na stanowisko ministra. Istnieje wiele imion hebrajskich kończących się głosek *aleph*, takich jak *age*, *Age* (2 Sm 23,11), ‘*ela*’, *Ela* (1 Krl 4,18), ‘*asa*’, *Asa* (1 Krl 15,8.9.11.13), itd. *Szebna* jest formą skróconą od imienia *Szekaniasz* albo *Szebaniasz*, które są dobrze udokumentowanymi imionami hebrajskimi (Ne 9,4.5; 10,5; 12,14; 1 Krn 15,24). *Szebna*, syn *Achaba* występuje na pieczęci z

² Szczegółowe omówienie tego zagadnienia wraz z cytatami licznych tekstów ST, gdzie występuje to zjawisko, patrz „Textual and Linguistic Issues in Isaiah 22,15-25” ZAW 1993.

³ Podobnie A. KAMPHAUSEN. „Isaiah’s Prophecy concerning the Major-Domo of King Hezekiah” ATJ 5 1901 s. 49-50; O. PROCKSCH. *Jesaja I* (KAT IX); Leipzig 1930 s. 289; J. FISCHER. *Das Buch Isaias*. Bonn 1937 s. 159; J. ZIEGLER. *Isaias*. Würzburg 1960 s. 75 i J. SCHARBERT. *Die Propheten Israels bis 700 v. Chr.* Köln 1965 s. 265.

⁴ J. RIDDERBOS. *De Profect Jesaja I*. Kampen 1940 s. 145.

⁵ F. FELDMANN. *Das Buch Isaias übersetzt und erklärt*. EHAT 14/1. Münster 1925 s. 269.

⁶ FELDMANN. Tamże s. 269; RIDDERBOS. *De Profect. Jesaja* s. 145.

⁷ Nie znajdujemy niczego na potwierdzenie tezy R. MARTINA-ARCHARDA. „L’oracle contre Shebna at le pouvoir des clef, Es 22,15-25” TZ 24 1968 s. 247, że *Szebna* był prawdopodobnie Izraelitą z północy, który uciekł do Judy.

Lachisz⁸, a imię własne *Szebna* znajduje się na innych pieczęciach palestyńskich. *Szebna, sługa Uzjasza*, występuje na pieczęci w Luwrze nr 106216⁹ Powyższe rozważania sugerują, że *Szebna* z Iz 22,15 był rodowitym Judejczykiem¹⁰, a nie obcokrajowcem¹¹ Imię ojca *Szebny* nie zostało podane, ponieważ był on parweniuszem, osobą nieszlachetnego pochodzenia¹², a nie

⁸ D. DIRINGER. *The Alphabet: A Key to the History of Mankind*. London 1948 s. 123-124 nr 57; J. C. L.GIBSON. *Textbook of Syrian Semitic Inscriptions I*. Oxford 1973 (wznowienie) s. 61,63.

⁹ Według H. WILDBERGERA, *Jesaja* (BKAT 10.2; Neukirchen-Vluyn 1978) 837.

¹⁰ Podobnie FELDMANN. *Das Buch Isaias* s. 269, 270, R. W. ROGERS. „Isaiah” *The Abingdon Bible Commentary*. Wyd. F.C.EISELEN-E.LEWIS-D.GDOWNEY. Nashville 1929 s. 648, PROCKSCH. *Jesaja I* s. 288; FISCHER *Das Buch Isaias* s. 59; A. BENTZEN. *Jesaja I. Jes. 1-39*. Kobenhavn 1944 s. 173; A PENNA. *Isaia Roma* 1958 s. 211; J.Y. MUCKLE. *Isaiah 1-39*. London 1960 s. 78; E.G. KRAELING. *Commentary on the Prophets I*. Camden 1966 s. 106; MARTIN-ARCHARD. „L’oracle contre Shebna” s. 246,247; P.H. KELLEY. „Isaiah” *The Broadman bible Commentary* 5. Wyd. C.J. ALLEN. Nashville 1971 s. 256; A. SCHOORS. *Jesaja*. Roermond 1972 s. 135; O. KAISER. *Isaiah 13-39. A Commentary*. London 1974 s. 152; WILDBERGER. *Jesaja* s. 836-837; J.D.W. WATTS. *Isaiah 1-33*. Waco 1985 s. 290; SH. WIDYAPRANAWA. *The Lord is Saviour: Faith in Natinal Crisis. A Commentary on the Book of Isaiah 1-39*. Grand Rapids 1990 s. 128.

¹¹ Nie ma zatem potrzeby szukać pochodzenia imienia *Szebna* w egipskim *sbnw* lub *sbnw srj* (tak jak czyni to R. DE VAUX. „Titres etr Fonctionnaires Egyptiens a la Cour de David at Salomon” *Bible et Orient*. Paris 1967; opublikowany po raz pierwszy w RB 48 1939 s. 394-405 i E.J. YOUNG. *The Book of Isaiah II*. NICOT. Grand Rapids 1969 s. 106, ale w imionach aramejskich lub syryjskich, ponieważ kończy się ona na aleph (jak to czynią J.A. ALEXANDER. *Commentary on the Prophecies of Isaiah I*. Grand Rapids 1846 s. 386, 391; KAMPHAUSEN. „Isaiah’s Prophecy” s. 50, 72; T.K. CHEYNE. *The Prophecies of Isaiah I*. New York ³1884 s. 137; *The Book of the Prophet Isaiah*. SBOT 10. New York 1898 s. 159; A. DILLMANN. *Der Prophet Jesaja*. KEHAT V Keipzig ⁶1898 s. 202; K. MARTI. *Das Buch Jesaja*. KHCAT X. Tübingen 1900 s. 174-175, 176; K. FULLERTON. „A New Chapter out of the Life of Isaiah” AJT 9 1905 s. 622; O.C. WHITEHOUSE. *Isaiah I-XXXIX*. Edinburgh 1905 s. 257; E. KOENIG. „Shebna and Eliakim” AJT 10 1906 s. 676; G.H. BOX. *The Book of Isaiah*. London 1908 s. 103; G.A SMITH. *The Book of Isaiah I*. New York 1908 s. 317; J. SKINNER. *The Book of the Prophet Isaiah Chapters I-XXXIX*. CBSC. Cambridge ⁴1909 s. 168, 170; B. DUHM. *Das Buch Jesaja ubersetzt und enklart*. GHKAT. Göttingen ⁴1922 s. 163-164; G. W. WADE. *The Book of the Prophet Isaiah* London ²1929 s. 146, 147; RIDDERBOS. *De Profet Jesaja* s. 143; BENTZEN. *Jesaja I*. S. 173; S. MOWINCKEL. „Jesajaboken. I. Kap. 1-39. De Senere Profeter” GTMMM III. Oslo 1944 1 s. 39; I.W. SLOTKI. *Isaiah*. London 1949 s. 104; H.W. HERTBERG. *Der Erste Jesaja*. Kassel ²1952 s. 92; G.G.D. KILPATRICK. „The Book of Isaiah. Chapters 1-39. Exposition” IB 5. Nashville 1956 s. 293; P. AUVRAY-J. STAINMANN. *Isaie*. Paris ²1957 s. 101, n.e. i J.N. OSWALT. *The Book of Isaiah Chapters 1-39*. NICOT. Grand Rapids 1986 s. 419.

¹² G.B GRAY. *A Critical and Exegetical Commentary on the Book of Isiah I-XXXIX*. Vol. I: Introduction and Commentary on I_XXVII. ICC. New York 19120 s.

dlatego, że był on obcokrajowcem¹³ Pomaga to nam zrozumieć, dlaczego Izajasz wyrażał oburzenie z tego powodu, że *Szebna* nadzorował w Jerozolimie wykuwanie dla siebie grobu wśród grobowców ludzi szlacheckiego urodzenia (w. 16). Jego pochodzenia nakazywało pochowanie go w *grobach pospolitego ludu* (2 Krl 23,6; Jr 26,23).

Prorok gani *Szbnę* za zbytek i pretensjonalność, które wyrażały się tym, że kazał wyciosać dla siebie wspaniałą grobowiec w „rzucającym się w oczy” miejscu, by wszyscy przechodnie musieli go dostrzec (Iz 22,16) oraz że występował przed ludem uroczyście i z przepychem, we wspaniałych pojazdach (w. 18). W przeciwieństwie do *Szbnę Eliakim* będzie *ojcem* dla mieszkańców Jerozolimy i domu Judy (w. 21). Wynika z tego, że tekst biblijny jasno uwypukla wykroczenie *Szbnę* jako egoisty, który zajmuje się sobą, a troska o sprawy osobiste tak go pochłania, iż nie troszczy się o dobro ludzi powierzonych jego opiece¹⁴

Prorocy uważali próżność za bardzo poważne wykroczenie. Ustawicznie ganili przywódców ludu Bożego za to, że służą własnym, egoistycznym interesom, zaniedbując i wyrządzając szkodę ludziom powierzonym ich opiece (Iz 1,16-17.23.26; 3,13-15; Jr 23, 1-4; Ez 34,1-10). A zatem ogłoszenie w ostrych słowach srogiej kary dla przywódców ludu Bożego, którzy zaniedbują i wyrządzają szkodę ludziom, o których powinni się troszczyć, pozostaje w zgodzie z powszechną praktyką proroków. By taka wyrocznia została ogłoszona, nie musiało być popełnione poważniejsze przestępstwo.

377; J. BRIGHT. „Isaiah – I” Peake’s Commentary on the Bible. Przedruk wyd. H.H. ROWLEY. London 1967 s. 505; MARTIN-ARCHARD. „L’oracle contre Shebna” s. 247, 250; SCHOORS. Jesaja s. 135.

¹³ Wbrew temu, co piszą ALEXANDER. Isaiah s. 386; DILLMANN. Der Prophet Jesaja s. 202; FULLERTON. „A New Chapter” s. 632; SMITH. The Book of Isaiah I s. 317; WADE. Isaiah s. 146; A. VAN HOONACKER. Het Boek Isaias. Brugge 1939 s. 123; RIDDERBOS. De Profet Jesaja s. 143; MOWINCKEL. „Jesajaboken. I” s. 139, 140; E. J. KISSANE. The Book of Isaiah I. Dublin ²1960 s. 244; SCHARBERT. Die Propheten Israels s. 264, n. 3; YOUNG. The Book of Isaiah II. s. 106.

¹⁴ Wielu uczonych przypuszcza, że ostre słowa i sroga kara zapowiedziane w ww. 16-19 zakładają o wiele poważniejsze wykroczenie niż egocentryzm i zaniedbywanie obowiązków wobec ludzi. Sugerują głównie, że *Szebna* opowiadał się za tym, by Ezechiasz i Juda wystąpili do Egiptu z prośbą o pomoc przeciw Asyrii, zamiast ufać Jahwe, podczas gdy Izajasz doradzał im ufać Jahwe i nie polegać na militarnej sile Egiptu (por. Iz 30,1-7; 31,1-3); a w szczególności A. VAGGARI. I Profeti –1 Isaja-Geremia. La Sacra Bibbia 6. Firenze 1952 s. 75; KELLEY. „Isaiah” s. 256-247; J. JENSEN. Isaiah 1-39. OTM 8. Wilmington, Delaware 1984 s. 183-184; Isaiah 1-39” The New Jerome Biblical Commentary. Wyd. R.E. BROWN, S.S.-J.A. FITZMYER, S.J.-R.E MURPHY. Englewood Cliffs 1990 s. 243. Ale w Iz 22,15-25 nie znajdujemy ani bezpośredniego stwierdzenia, ani nawet wskazówki, że polityczne poglądy *Szbnę* sprowokowały wypowiedź proroka.

W Iz 22,17-18 prorok ogłasza, że Jahwe pośle nieprzyjaciela, który zabierze Szebnę na wygnanie, natomiast w w. 19 Jahwe stwierdza, że usunie Szebnę z jego urzędu albo *stanowiska*. Ale wbrew logice jest stwierdzenie, że ktoś zostanie usunięty z urzędu po stwierdzeniu, że uda się na wygnanie. Usunięcie z urzędu musi poprzedzać zabranie w niewolę. Z drugiej strony może być tak, że (w. 17a stwierdza) *Szebna* utraci swój urząd (a w. 19 to powtarza¹⁵), albo że *Szebna* zostanie uprowadzony na wygnanie; w ww. 17-18 implikuje lub zakłada wcześniejsze usunięcie z urzędu, o którym tekst nie mówi wyraźnie aż do w. 19¹⁶

Kiedy weźmiemy pod uwagę wszystkie dowody, wygląda na to, że w ww. 17-19 Izajasz ogłasza, że *Szebna* zostanie usunięty z urzędu i uprowadzony do niewoli asyryjskiej¹⁷, by nie powrócić nigdy do Jerozolimy, gdyż umrze w Asyrii¹⁸; *Szebna* został usunięty z urzędu ministra, jednak nie został uprowadzony do niewoli.

Wypowiedź Izajasza, że *Szebna* zostanie uprowadzony na wygnanie, jest analogiczna do deklaracji *Amosa* dotyczącej *Amazjasza* (Am 7,17 i poselstwa *Jeremiasza* do *Paszchura* (Jr 20,4-6)¹⁹ Jednak Iz 36,3.22; 37,2 (=2 Krl 18,18.37; 19,2) ukazują, że *Szebna* nie został uprowadzony na wygnanie. *Ezechiasz* zastąpił go *Eliakimem* na urzędzie ministra (jak ogłosił to Iz 22,19-22) i uczynił go sekretarzem lub pisarzem²⁰

¹⁵ Tak w KISSANE. The Book of Isaiah I s. 241.

¹⁶ Tak w WADE. Isaiah s. 148.

¹⁷ Większość naukowców uważa, że ziemia przestronna, dosłownie ziemia (kraj) szerokich rąk tzn. rozciągająca się we wszystkich kierunkach (por. Rdz 34,21; Sdz 18,10) z w. 18 to równina Mezopotamii, a zatem Asyria. Jednak ALEXANDER, Isaiah, 388-389 sugeruje, że chodzi tu o kraj rodzinny Szebny (czy będzie to Syria, Fenicja, Mezopotamia, czy Asyria), a G. FOHRER. Das Buch Jesaja I. ZBK. Zürich ²1966 s. 254, że odnosi się do Filistei.

¹⁸ Jest to pogląd A. BARNESA. Book of the Prophet Isaiah II. London 1852 s. 35; MARTIEGO. Das Buch Jesaja s. 175; GRAYA. Isaiah I-XXXIX I s. 274; FELDMANNA. Das Buch Isaias s. 270; FISCHERA. Das Buch Isaias s. 159; VACCARIEGO. I Profeti 1 s. 75; ZIEGLERA. Isaias s. 75; L. ALONSO SCHOKELA. Isaias. Los Libros Sagrados 9. Madrid 1968 s. 111 n.; L.A. SNIJDERSA. Jesaja I. POT. Nijekerk 1969 s. 219; SCHOORSA. Jesaja s. 136; WILDBERGERA. Jesaja s. 839, i CLEMENTSA. Isaiah 1-39 s. 187.

¹⁹ Por. MARTI. Das Buch Jesaja s. 174 i KOENIG. „Shebna and Eliakim” s. 681.

²⁰ Tak CHEYNE. The Prophecies of Isaiah I s. 137-139; KAMPHAUSEN. „Isaiah’s Prophecy” s. 73; A. CONDAMIN. Le Livre d’Isaie. EB. Paris 1905 s. 153; BOX. The Book of Isaiah s. 103; WADE. Isaiah s. 146; RIDDERBOS. De Profet Jesaja s. 143; BRIGHT. „Isaiah – I” s. 505; G.L. ARCHER. „Isaiah” The Wycliffe Bible Commentary I. Wyd. E.F. PFEIFFER-E.F. HARRISON. Chicago 1963 s. 625; SCHARBERT. Die Propheten Israels s. 201, 263-265; J. MAUCLINE. Isaiah 1-39. TBC. London 1970 s. 173 n.; A.S. HERBERT. The Book of the Prophet Isaiah. Chapters 1-39. Cambridge Bible Commentary. Cambridge 1973 s. 138; WILDERBERGER. Jesaja s. 836 i WATTS. Isaiah 1-33 s. 292 n.

Według niektórych tekstów ST, jednym z kryteriów określających *prawdziwego* proroka był fakt, czy jego *przepowiednie* się spełniały (Pwt 18,21-22; Jr 28,9). Ale nie zawsze to obowiązuje (por. Pwt 13, 2-4; Jr 18,7-10). ST zawiera wiele *niespełnionych* zapowiedzi *prawdziwych* proroków (patrz Jon 3,4-10; Mi 3,12; Jr 26,16-19; Iz 38,1-6); prorocze przepowiednie są warunkowe lub uzależnione²¹ Chociaż nie jesteśmy w stanie poznać wszystkich szczegółów, przepowiednia dotycząca *Szebny* w Iz 22, 15-19 jest jednym z przykładów takiej sytuacji.

3. KWESTIE DOTYCZĄCE ELIAKIMA

Iz 22,20-23 zawiera stwierdzenie Jahwe, że zastąpi *Szebnę Eliakimem* na urzędzie ministra w Judzie. Chociaż wyrażenia użyte na określenie funkcji *Eliakima* w rządzie judejskim w ww. 21-22 używane są w innych miejscach ST w odniesieniu do królów (patrz Iz 9,5-6; Za 3,1-10; 6,9-15)²², używane są także w odniesieniu do wysokich urzędników poza królem. *K^ctonet* (w. 21) jest terminem oznaczającym *plaszcz* lub *tunikę* Józefa (Rdz 37, 3.23), Hioba (Hi 30,18), kapłana izraelskiego (Wj 28,4.39-40) i tak dalej. *Abnet* (5 x w Wj: 28,4.39.40; 29,9; 39,29 i 3x w Kpł: 8,7.13; 16,4) to *szarfa* lub *pas* używany do przymocowania *plaszcz*a do ciała, zawsze w odniesieniu do pasa kapłańskiego.

---

²¹ Podstawową zasadą w przepowiedniach proroczych jest założenie proroka, że wypełnienie jego stwierdzenia jest uzależnione od suwerennej Bożej decyzji (por. Iz 10,5-19; Dn 4,34-35), od reakcji jego słuchaczy (por. Jr 18,7-10) od późniejszych wydarzeń, które mogły dodać nowe lub odmienne elementy do sytuacji, w której przepowiednia została wypowiedziana i sprawić, że przestanie ona mieć zastosowanie albo zostanie wyparta przez inne sprawy lub czynniki, itd. Zob. A.J. HESCHEL. *The Prophets. An Introduction.* New York 1962 s. 194; R.B.Y. SCOTT. *The Relevance of the Prophets.* New York 1968 s. 10-12; R.P. CARROLL. „Prophecy and Dissonance. A Theoretical Approach to the Prophetic Tradition” *ZAW* 92 1980 118 n.; B. VAWTER. „Introduction to Prophetic Literature” *The New Jerome Biblical Commentary* 189b-190a, 195b.

²² Niektórzy uczeni interpretują Iz 22,20-23 jako ogłoszenie, że Jahwe, osobę, o której mowa, ustanowi królem. K. FULLERTON. „A New Chapter” s. 637-642. „Shebna and Eliakim: A Reply” *AJT* 11 1907 s. 507-509 dowodzi, że jest to przepowiednia partii królewskiej w czasach Manasses, usiłującej osadzić na tronie Eliakima w miejsce Mannasses. WILDBERGER. *Jesaja* s. 846 sądzi, że tekst ten odnosi się do pewnego Eliakima, który rzeczywiście władał królestwem Judy po tym, jak Jozakim został uprowadzony na zesłanie. J. VERMEYLEN. *Du Prophete Isaie a l'Apocalyptique. Isaie I-XXXIX miroir d'un demi-millenaire d'experience religieuse en Israel* (EB. Paris 1977) I s. 340-342 i (1978) II s. 688-69 twierdzi, że pierwotnie Iz 22,20-23 nie odnosiło się do Eliakima syna Chilkiasza, ale do doskonałego króla Judy – Jozjasza. CLEMENTS. *Isaiah 1-39*, 188, 190-191, utrzymuje, że redaktor żyjący w czasach panowania Jozjasza posłużył się tytułami z Iz 22,21-23, by wywyższyć królewski urząd Ezachiasza, któremu służył Eliakim. Eliakim nie był królem, lecz jako minister był blisko związany ze swoim panem (por. w. 18).

Memsala (Iz 22,21) odnosi się zarówno do *podległej* (Rdz 1,16[2x]; Ps 136,8.9; por. pokrewny rzeczownik *mimsal* w 1 Krn 26,6) i do *pierwszorzędnej władzy* lub *rządów* (Jr 34,1; Mi 4,8). Stąd byłoby to odpowiednie określenie wysokiego urzędnika, takiego jak minister. 'Ab (Iz 22,21) to jeden z tytułów mającego przyjąć króla zapowiedzianego w Iz 9,5: *Ojciec Wieczności, Odwieczny Ojciec*,

Jednak Józef będąc ministrem w Egipcie powiada, że Bóg uczynił go *ojcem* faraona (Rdz 45,8). *Klucz domu Dawidowego* (Iz 22,22) był insygnium noszonym przez najwyższego po królu urzędnika w Judzie, ministra, jako symbol faktu, że król powierzył w jego ręce całą władzę królewskiej administracji (por. Mt 16,19; Ap 3,7)²³ A zatem Iz 22,20-23 zawiera Bożą zapowiedź przez proroka, że *Eliakim*, syn *Chilkiasza*, wkrótce otrzyma urząd ministra, który ma być niedługo odebrany *Szebnie* (w.19).

Iz 22,24-25 są mocno przeciwstawione ww. 15-23. Według ww. 15-23 Jahwe usunie *Szebne*, rządzącego Jerozolimą ministra, z jego urzędu, wyśle go na wygnanie do Asyrii i zastąpi go *Eliakimem*, synem *Chilkiasza*. Ale według ww. 24-25 krewni *Eliakima* będą wywierać na niego presję, żeby powierzał im wysokie stanowiska rządowe ze względu na pokrewieństwo, *Eliakim* ulegnie presji i zacznie praktykować nepotyzm, a wtedy razem upadną. Nie do pomyślenia jest, aby obydwie części tekstu zostały wygłoszone do tych samych słuchaczy przy tej samej okazji. Słowa zapisane obecnie w ww. 24-25, zostały niewątpliwie wypowiedziane i zapisane po słowach z ww. 20-23 po tym, jak stało się jasne, że *Eliakim* nie sprosttał nadziejom, jakie żywił *Izajasz*, a które wyraził w chwili potępienia *Szebny* i zapowiedzi usunięcia go ze stanowiska²⁴

Język ww. 24-25 wskazuje na fakt, że przepowiednia została wygłoszona w chwili, gdy *Eliakim* ciągle jeszcze służył jako minister w Judzie, po tym, jak kilku jego krewnym udało się wyrzucić na niego presję, by pomógł im zdobyć wysokie stanowiska rządowe w Judzie, ale zanim większość jego krewnych stała się dla niego ciężarem, nakłaniając go, by zabezpieczał im lukratywne stanowiska, podobnie, jak ci, którym się to już udało. *Kołek wbity na miejscu pewnym* z w. 25 odnosi się do *kołka na miejscu pewnym* z w. 23, ale w w. 23 *kołek* ten jest z pewnością *Eliakimem*, a nie jego krewnymi. Stwierdzenie z w. 24, że *zawieszą na nim (Eliakimie) całą chlubę jego domu ojcowskiego* sugeruje, że w chwili wygłaszania lub zapisywania przepowiedni, zawieszono na nim *część chluby domu ojca Eliakima*, jeszcze nie tyle, by *kołek*

²³ Poza komentarzami omówienie niektórych z tych punktów znaleźć można w KOENING. „Shebna and Eliakim” s. 683-684.

²⁴ Niektórzy komentatorzy utrzymują, że w. 25 jest streszczeniem przepowiedni dotyczącej *Szebny* z ww. 15-19 i nie odnosi się do *Eliakima*. Inni sugerują, że w. 24 jest zdaniem wprowadzającym, a w. 25 jest następnikiem zdania warunkowego dotyczącego *Eliakima* i powinno być przetłumaczone następująco: Jeżeli zawieszą na nim całą chlubę jego domu ojcowskiego w ów dzień *kołek wbity na miejscu pewnym* nie wytrzyma... Jeszcze inni wyciągają wniosek, że ww. 24-25 nie odnoszą się ani do *Szebny* ani do *Eliakima*, lecz do anonimowego przeciwnika (dopisek redaktora w późniejszym czasie).

złamał się i spadł, a ciężar się roztrzaskał (w. 25)²⁵ I stąd wydaje się, że *Izajasz*²⁶ lub jeden z jego uczniów²⁷ wygłosił przepowiednię zapisaną obecnie w ww.24-25 po tym, jak krewni *Eliakima* zaczęli wywierać na niego presję, by pomagał im zdobyć znakomite pozycje w Judzie i po tym, jak zaczął im ulegać, niweczając tym samym wielkie nadzieje, jakie wyraził *Izajasz* w imieniu Jahwe w chwili, gdy *Szebna* był jeszcze ministrem (ww. 20-23).

4. PODSUMOWANIE (REKONSTRUKCJA WYDARZEŃ HISTORYCZNYCH DOTYCZĄCYCH Szebny I ELIAKIMA)

Wnioski wyciągnięte z różnych prób egzegezy Iz 22,15-25; 36,3.11.22; 37,2 i innych pokrewnych tekstów ST łączą się nierozzerwalnie z próbami rekonstrukcji wydarzeń historycznych dotyczących *Szebny* i *Eliakima*. Najbardziej prawdopodobna rekonstrukcja wygląda tak: *Ezechiasz* uczynił *Szebnę* ministrem swojego imperium (co można wywnioskować z Iz 22,15) pomiędzy wstąpieniem na tron (715 r. przed n.e.) a oblężeniem Jerozolimy przez Asyryjczyków (701r. przed n.e.). *Szebna* stał się zarozumiały z powodu swojej wysokiej pozycji, co objawiło się wykuciem grobowca w miejscu publicznym wzbudzającym zazdrość (Iz 22,16) oraz w prowadzeniu życia wystawnego pełnego przepychu, korzystanie np. ze wspaniałych rydwanów (Iz 22,18). *Izajasz* gani *Szebnę* za jego arogancję. Ogłasza, że *Szebna* zostanie uprowadzony do niewoli asyryjskiej, tam umrze i utraci swoje wspaniałe rydwany na rzecz zdobywców. W ten sposób *Szebna* zostanie usunięty z urzędu ministra, a zastąpi go *Eliakim* (Iz 22,16-23). Na jakiś czas, przed asyryjskim oblężeniem Jerozolimy w 701r., *Ezechiasz* usunął *Szebnę* z jego pozycji ministra, zdegradował go, przydzielając jedynie pozycję sekretarza stanu, a *Eliakima* wywyższył, mianował ministrem, co podkreślają fakty, że *Szebna* był sekretarzem a *Eliakim* ministrem, gdy Asyryjczycy oblegli miasto (Iz 36,3.11.22; 37,2)²⁸ Jednak nic nie wskazuje na to, że Asyryjczycy uprowadzili

²⁵ W tym punkcie nie mogę się zgodzić z C.R. SEITZEM. *Zion's Final Destiny: The Development of the Book of Isaiah: A Reassessment on Isaiah 36-39*. Minneapolis 1991 s. 113, że w. 25 oznacza, iż ciężar, który został umieszczony na Eliakimie i jego domu, ostatecznie zostanie podniesiony, tzn. że odpowiedzialność Eliakima i jego krewnych ograniczała się do jednego okresu historii, natomiast później przestała istnieć. Negatywny ton ww. 24-25 wypowiedzianych przeciw Eliakimowi i jego krewnym jest zbyt mocny, by tak mogło być.

²⁶ Tak utrzymuje CHEYEN. *The Prophecies of Isaiah* I s. 139; G.A SMITH. *The Book of Isaiah* I s. 318-319 i KISSANE. *The Book of Isaiah* I s. 242, 246.

²⁷ Tak utrzymuje BOX. *The Book of Isaiah* s. 103; ROGERS. „Isaiah”s. 649; WADE *Isaiah* s 146; FISCHER. *Das Buch Isaias* s. 160; HERTZBERG. *Der Erste Jesaja* s. 93; FOHRER. *Das Buch Jesaja* I s. 255 i MARTIN-ARCHARD. „L'oracle contre Shebna” s. 242 n.

²⁸ Wśród naukowców, którzy wyznaczają datę zastąpienia *Szebny* *Eliakimem* i degradacji *Szebny* na stanowisko sekretarza na okres przed asyryjskim oblężeniem

Szebnę do niewoli (na jego wspaniałych rydwanach), ani że umarł w obcej ziemi, jak głosił *Izajasz*. W czasie asyryjskiego oblężenia Jerozolimy minister *Eliakim*, pisarz *Szebna* i pełnomocnik *Joach*, jako posłańcy *Ezechiasza*, spotykają *Rabsaka*, który ostrzega ich, że jeżeli Judejczycy nie poddadzą się Asyrii, to Asyryjczycy pokonają Jerozolimę, tak jak zwyciężyli wiele innych miast. Trzej ambasadorzy z wielkim strachem przynoszą tę wiadomość *Ezechiaszowi*. *Ezechiasz* zaczyna się bać i posyła ich do *Izajasza* z prośbą, by modlił się, aby Jahwe uchronił miasto. *Izajasz* zapewnia ich, że Jahwe uchroni Jerozolimę przed Asyryjczykami, która to przepowiednia wypełniła się (Iz 36-37). Po odejściu Asyryjczyków spod Jerozolimy, krewni *Eliakima* stopniowo wywierają na niego coraz większy nacisk, by wykorzystać jego wysoką pozycję, w celu zdobycia lukratywnych i godnych pozazdrosczenia pozycji rządowych, a on poddaje się presji. *Izajasz* albo jeden z jego uczniów gani jego nepotyzm i ogłasza, że sytuacja będzie się pogarszać do chwili, aż *Eliakim* nie będzie już w stanie znieść ciężaru, jaki składają na niego krewni i upadnie, tzn. straci pozycję ministra oraz wydarzy się jeszcze coś gorszego; jego krewni upadną razem z nim (Iz 22,24-25). Nie posiadamy informacji, co ostatecznie stało się z *Eliakimem*.

Jerozolimy opisanym w Iz 36-37 znajdują się CHEYNE. *The Prophecies of Isaiah* I s. 137 n.; MARTI. *Das Buch Jesaja* s. 175; CONDAMIN. *Le Livre d'Isaie* s. 153; BOX. *The Book of Isaiah* s. 103; SMITH. *The Book of Isaiah* I s. 316-318; SKINNER. *Isaiah* s. 168; GRAY. *Isaiah I-XXXIX* I s. 376; WADE. *Isaiah* s. 146; PROCKSCH s. *Jesaja* I s. 172; AUVRAY-STEINMANN. *Isaie* s. 101; KISSANE. *The Book of Isaiah* I s. 242; MUCKLE. *Isaiah 1-39* s. 78; MARTIN-ACHARD. „L'oracle contre Shebna” s. 248-249; MAUCLINE. *Isaiah 1-39* s. 173 n.; KELLEY. „Isaiah” s. 257; P. AUVRAY. *Isaie 1-39*. Paris 1972 s. 213-214; SCHOORS. *Jesaja* s. 134; WILDBERGER. *Jesaja* s. 836; CLEMENTS. *Isaiah 1-39* s. 189 (być może); J.F.A. SAWYER. *Isaiah*. Wyd. J.CL. GIBSON. *The Daily Study Bible. Old Testament*. Philadelphia 1984 s. 195 i WATTS. *Isaiah 1-33* s. 292. BRIGHT. „Isaiah I” s. 505, umieszcza te wydarzenia na krótko przed drugą wyprawą Sennacheryba na Judę w 688 r. p.n.e.